

Plats, gemenskap och identifikation i rasifierade berättelser om klassmobilitet

Place, community, and identification in racialized narratives of class mobility.

Research on class mobility is a well-established field with a long tradition within sociology. Several qualitative studies have explored the experiences of class mobility, both focusing on class and from an intersectional perspective. However, these studies have almost exclusively dealt with the individual aspects of upward class mobility. This article, by contrast, explores the collective aspects, specifically the significance of actual and imagined communities in class mobility narratives. Drawing on interviews and theories on identification, community, and place, this study analyzes the mobility experiences of class-mobile individuals from the racialized working class who grew up in *förorten* (marginalized neighborhoods) in Sweden. The article identifies two central communities in the narratives. The first is the actual family as community, where class mobility is portrayed as a collective goal, shaped by the family's sacrifices and shared aspirations. The second community is an imagined place-based community connected to *förorten* as a symbolic space. Referring to these place-bound identifications, the participants strive both to "give back" to these communities and to act as good representatives of *förorten*.

Keywords: class mobility, migration, family, marginalized neighborhood, community

DET FINNS ETT allt större intresse i den samtida svenska politiska debatten för individuell uppåtriktad social mobilitet, särskilt genom utbildning, vad som till vardags brukar kallas klassresor. Att politiska partier i Sverige är inspirerade av idén om den amerikanska drömmen och ser klassmobilitet som det naturliga svaret på ojämlikhet är egentligen inget nytt, men har alltmer kommit att dominera diskussionen om ojämlikhet i Sverige (Sohl & Molina 2012). I kontrast till detta ideal pekar ett flertal studier på en ökande ojämlikhet i Sverige som dessutom i hög grad är rasifierad (Ålund, Schierup & Neergaard 2017; Therborn 2018), en växande utbildnings- och boendesegregation (Amin, Lindberg & Dahlstedt 2002; Dahlstedt 2007; Bunar & Sernhede 2013) samt en alltmer prekär arbetsmarknad även för högskoleutbildade (Thålin 2007; Ålund, Schierup & Neergaard 2017; Broström, 2018).

Uppåtriktad klassmobilitet framställs dock inte bara som en lösning på den växande klassojämlikheten i samhället, utan anses även kunna lösa samhällsproblem relaterade till Sveriges förorter. På Järvaveckan¹ under valåret 2018 höll moderatledaren Ulf Kristersson ett tal om just den uppåtriktade individuella klassresan, som enligt hans

1 Järvaveckan är en årligt återkommande politikervecka, i likhet med Almedalsveckan, som äger rum på Spånga IP i nordvästra Stockholm. Syftet är att föra den politiska makten närmare förorten, dess invånare och de utmaningar förorten står inför.

mening kommer an på individers egna val och ansträngningar (Kristersson 2018). Den klassmobilitet Kristersson beskriver antas även fylla ett integrationspolitiskt syfte, då det individuella uppbrott som både i det offentliga samtalet och i forskningen om klassmobilitet framställs som symptomatisk för uppåtriktad klassmobilitet förespråkas som ett sätt att bryta reproduktionen av ett så kallat ”kulturellt utanförskap”.² Kristerssons tal är bara ett av flera exempel på den politiska retorik och praktik som framställer ”kulturellt utanförskap” som problematiskt och som något individer måste lämna för att kunna bli klassmobila. Det ”kulturella utanförskapet” knyts både till familjen och till förorten, och dessa faktiska och föreställda gemenskaper antas reproducera ”kulturellt utanförskap”, ojämlikhet och segregation. Detta går i linje med en större politisk trend där förorten och dess invånare alltmer kommit att framställas som ett allvarligt politiskt problem som behöver åtgärdas (Dahlstedt 2009), trots att de hör till dem som har drabbats hårdast av de politiska förändringar som har ägt rum under de senaste decennierna.

Trots att hindren för klassmobilitet ofta tillskrivs just familjen och uppväxtplatsen har klassmobilitetsforskningen dominerats av en individcentrerad förståelse av klassmobilitet (se exempelvis Lawler 1999; Friedman 2016). I kontrast till detta fokuserar denna artikel på berättelser om klassmobilitetens kollektiva aspekter hos uppåtriktad klassmobila och rasifierade personer med erfarenhet av att växa upp i förorten. Närmare bestämt utforskar artikeln vilken betydelse faktiska och föreställda gemenskaper i form av familjen och förorten som symbolisk plats ges i dessa klassmobilitetsnarrativ.

Individuella och kollektiva aspekter av klassmobilitet

Forskning om klassmobilitet är ett väletablerat ämne med lång historia inom sociologin (Goldthorpe 1987; Erikson & Goldthorpe 1992; Bertaux & Thompson 1997; Brown, Reay & Vincent 2013; Lawler & Payne 2018). Flera studier har utforskat de kulturella och subjektiva dimensionerna av uppåtriktad klassmobilitet, ofta med inspiration från Bourdieus (2010, 2012) förståelse av klass och klassreproduktion. Dessa studier har belyst fenomen som ”the price of the ticket” (Friedman 2013) och ”the hidden injuries of class” (Sennett & Cobb 1977; Cole & Omari 2003), det vill säga klassmobila personers självtvivel och känslor av främlingskap i mötet med medel- och överklassen, trots ansträngningar att ”passa in”.

I dessa studier beskrivs arbetarklassen ofta som en klass individen vill lämna – inte enbart på grund av bristande ekonomiska och kulturella resurser, utan också med tanke på det låga värde som tillskrivs arbetarklassen. Vidare visar forskning hur klassmobila individer beskriver erfarenheter av uppbrott och disidentifikation med sin ursprungsklass, vilket ofta även innebär en distansering från familjen och platsen där de växt upp. Detta skapar en form av dubbel isolering där individer slits mellan två världar (Granfield 1991; Trondman 1994; Lawler 1999; Jones 2003; Lehmann 2009; Torres 2009; Reay, Crozier & Clayton 2009, 2010; Friedman 2016). Temat

2 För en diskussion om utanförskapsbegreppet i en svensk kontext, se Bengtsson 2012.

om kluvna identiteter och känslan av att inte höra hemma vare sig i den gamla eller den nya klassmiljön är återkommande och kan enligt Sohl (2011:11) beskrivas som "klassresans kanon".

Vad flera av ovannämnda studier har gemensamt är att de tenderar att fokusera enbart på klassperspektivet eller, i vissa fall, hur klass och kön samverkar. Ett växande forskningsfält, präglad av intersektionell teori, har dock på senare tid utvidgat analysen av uppåtriktad klassmobilitet genom att bryta med det ensidiga fokuset på klass (Bettie 2002; Cole & Omari 2003; Vincent, Ball, Rollock m.fl. 2013; Rollock 2014; Sohl 2014). Denna forskning har bidragit med en mer komplex förståelse genom att belysa hur andra identitetskategorier och maktstrukturer påverkar upplevelsen av klassmobilitet. Med ett intersektionellt perspektiv synliggör dessa studier hur andra kategorier eller maktstrukturer inte bara kan läggas till analysen av klass, utan snarare förändrar hur klass(mobilitet) fungerar och erfars, vilket understryker hur klass- och rasojämlighet samspelar. Vad dessa studier ger vid handen är att ett alltför snävt klassfokus riskerar att osynliggöra att det finns andra samhällseliga positioner utöver klass som kan utgöra identifikationspunkter och därmed sätta i fråga idén om att klassmobilitet enbart innebär uppbrott och disidentifikation. Forskning har exempelvis visat på de speciella utmaningar som klassmobila minoriteter och rasifierade individer möter i sina nya klassmiljöer och diskuterat detta i anslutning till frågor om kategorisering och identifikation (Se exempelvis Rollock 2014). I detta sammanhang har även betydelsen av plats berörts. Loury, Modood & Teles (2005:12) menar till exempel att klassmobila etniska minoriteter ofta väljer att stanna kvar eller återvända till socialt och ekonomiskt marginaliserade områden, trots ekonomiska möjligheter att bosätta sig i mer välbärgade områden, på grund av de "resurser och identitetsuppehållande strategier som tillhandahålls" av dessa platser (se även Vallejo 2012). Detta blir särskilt viktigt med tanke på de psykologiska och identitetsmässiga utmaningarna, såsom ensamhet och isolering, som uppåtriktad klassmobila minoriteter och rasifierade kan uppleva som en följd av underrepresentation i många utbildnings- och yrkesmiljöer. Gemenskaperna fungerar som viktiga stödsystem för hantering av de erfarenheter av rasism och diskriminering som ofta förekommer i de vita medelklassmiljöer där dessa individer befinner sig.

Oavsett om forskningen är intersektionell eller enbart studerar klass har den dock hittills nästan uteslutande fokuserat på de individuella aspekterna av klassmobilitet (Trondman 1994; Jones 2003; Wennerström 2003; Friedman 2016). I kontrast till detta har migrationsforskningen ofta berört vad som kan beskrivas som de kollektiva aspekterna av klassmobilitet, även om klassmobilitet inte varit det primära studieobjektet. Dessa främst nordamerikanska studier undersöker vanligtvis migrerade gruppers klassmobilitet i relation till familjen. Ett centralt tema, som även berörs i denna artikel, är hur klassmobilitet blir ett familjeprojekt som överförs mellan generationer, särskilt genom familjens höga utbildningsambitioner (Suarez-Orozco 1987; Higginbotham & Weber 1992; Hagelskamp, Suárez-Orozco & Hughes 2010; Basit 2012; Oso & Suárez-Grimalt 2017). Forskning om "andra generationens invandrare" har även visat hur tillgång till strukturella förklaringar – som synliggör att familjens arbetarklassposition efter migrationen inte beror på individuell brist utan på samhällseliga villkor – kan

fungera som motivation för klassmobilitet (Bettie 2002; Shahrokni 2020). På liknande sätt framhåller Bettie (2002) *family stories* – berättelser om familjens klassposition före migration och de uppföringar som migrationen medfört – som en viktig drivkraft för klassresenärerna i hennes studie (Se även Gándara 1995; Portes & Fernández-Kelly 2008).

Trots att dessa studier i viss mån fokuserar på klassmobilitetens kollektiva aspekter, ligger tyngdpunkten alltså nästan uteslutande på familjens roll snarare än på större faktiska och föreställda gemenskaper. En studie som dock sammanför familjens roll och större gemenskaper är Shahrokni (2020), som undersöker nordafrikanska klassresenärer i Frankrike. Shahrokni (2020) visar hur familjen, men även informanternas bredare gemenskaper och de marginaliserade bostadsområden de kommer ifrån, fungerar som viktiga drivkrafter och stödsystem under deras klassresa. Shahrokni (2020) synliggör på så vis vikten av att skifta fokus från ett individcentrerat sätt att förstå klassmobilitet till ett kollektivt perspektiv, vilket öppnar för en kritisk granskning av de erfarenheter av uppbrott och disidentifikation som flertalet studier beskriver som typiska för uppåtriktad klassmobilitet.

Även om Shahrokni (2020) inte specifikt teoretiserar kring platsbundna tillhörigheter och gemenskaper, ger hennes studie vid handen att sådana platstillhörigheter kan vara betydelsefulla för klassmobila individer från *banlieues*.³ Frågan om platsens betydelse är dock välbeforskad, särskilt inom ungdomsforskning och kulturgeografi, där just marginaliserade platser såsom förorten har stått i fokus. I en svensk kontext, där det har funnits ett starkt fokus på urbana miljöer, har många studier behandlat ungdomar från förorten och visat hur platsen spelar en avgörande roll för deras identitetsskapande och livsvillkor (Lundström 2007; Bunar and Sernhede 2013; Sixtensson 2018; Valizadeh 2023). Studier visar även hur platser som markeras som marginaliserade och perifera i själva verket kan utgöra medelpunkten i människors liv (Paulgaard 2008; Faber & Nielsen 2015), vilket inte minst illustreras genom berättelserna hos deltagarna i denna studie. I kontrast till samtida idealiseringar av mobilitet och påståendet att plats skulle ha minskat i betydelse i dagens samhälle (se exempelvis Giddens 1999 [1991]), pekar alltså studier på hur platser sociala, materiella och kulturella förhållanden kan ha djupgående konsekvenser för individers identiteter och tillhörigheter (Farrugia 2015; Farrugia & Wood 2017).

Vad dessa studier sammanfattningsvis pekar på är att det kan finnas viktiga gemenskaper och identifikationspunkter med grund i erfarenheter av rasifierade och rumsliga ojämlikheter som kan överbrygga klasskillnader och således vara av betydelse för hur rasifierade klassmobila personer erfar och ger mening åt sin klassmobilitet. De diskussioner som sammanfattats ovan knyter därför an till temat för denna studie på flera sätt, då de lyfter fram forskningens fokus på familjens betydelse för klassmobilitet. Samtidigt har frågan om betydelsen av andra gemenskaper utanför familjen inte utforskats i samma utsträckning. Tidigare forskning har inte heller berört hur platser

3 *Banlieues* är den franska motsvarigheten till svenska förorter, det vill säga geografiska och symboliska platser som är föremål för territoriell stigmatisering (Wacquant 2007).

och gemenskaper tillskrivs betydelse av klassmobila individer.

Identifikation och gemenskaper

Denna studie utgår från en förståelse av identiteter och identitetsskapande som både individuella och kollektiva sociala processer (Brah 1996; Hall 1999; Yuval-Davis 2006; Jenkins 2014; Collins & Bilge 2016). Denna konstruktivistiska utgångspunkt innebär att identiteter inte ses som något essentiellt eller oföränderligt, utan som dynamiska och pågående processer som är historiskt förankrade samt kulturellt och socialt konstruerade. Som Hall (1999:233) uttrycker saken är identiteter inte "något givet bortom tid och rum, historia och kultur", utan något som ständigt produceras. Dessa processer är dock alltid inbäddade inom diskursiva och institutionella ramar, vilket gör att identifikationer också måste förstås i ljuset av hur människor positioneras inom olika maktstrukturer.

Vidare sker identitetsskapandet genom (dis)identifikationer, där individer och grupper omformar sina identiteter utifrån sin position i världen och i förhållande till andra. Hall (1996, 1999) använder begreppet identifikation för att synliggöra hur människor identifierar sig med olika gemenskaper utifrån föreställningar om en gemensam nämnare, såsom gemensam historia, kultur eller liknande erfarenheter. Hall (1996, 1999) exemplifierar detta genom att hänvisa till hur olika grupper som levde på Jamaica under 1970-talet utifrån en gemensam erfarenhet av kolonialism och samtida koloniala kategoriseringar skapade den kollektiva identiteten svarta som en form av motstånd mot marginalisering och exkludering. Identiteten svart skapades alltså inte utifrån någon föreställning om gemensamt ursprung eller sann essens, utan utifrån erfarenheten av att kategoriseras och behandlas som "samma". Precis som i Halls exempel, där olika grupper samlades under identiteten svart för att uttrycka gemenskap och solidaritet, ger deltagarna i denna studie uttryck för kollektiva gemenskaper när de exempelvis omtalar sig själva som "vi förortsbor". Gemenskaper är emellertid inte alltid faktiska, utan kan också vara föreställda. Begreppet *föreställda gemenskaper* fångar hur individer kan känna tillhörighet till en grupp även om de inte nödvändigtvis har någon direkt kontakt med andra gruppmedlemmar (Anderson 1992 [1983]). Sådana gemenskaper betonar föreställningar om likhet snarare än skillnad, även om skapandet av gemenskaper förutsätter att gemenskapens gränser dras någonstans. I denna studie tjänar föreställda gemenskaper som ett verktyg för att förstå studiedeltagarnas identifikationer när de talar om sin mobilitet i förhållande till olika gemenskaper och den mening de tillskriver den.

Även om föreställda gemenskaper bygger på idén om en gemensam identitet, handlar det ofta också om en känsla av att tillhöra en viss plats eller region, så att platsen blir en del av den kollektiva identiteten och känslan av tillhörighet (Rose 1995). På så vis kan begreppet föreställda gemenskaper fånga upp relationen mellan plats och identitet. Platsen, eller närmare bestämt förorten, ska i denna studie inte bara förstås som en geografisk belägenhet, utan också som en socialt och politiskt konstruerad kategori präglad av ras och klass (Massey 1994; Brah 1996; Yuval-Davis 2006; Molina

2007). Likväl utgör förorten en symbolisk plats för gemenskap och identifikation. Då plats, precis som identitet, är en socialt och politiskt konstruerad kategori finns det en maktaspekt där olika föreställningar knyts till olika platser, vilket i sin tur formar hur människor skapar sin identifikation med platsen och förhåller sig till den (Rose 1995). Detta betyder dock inte att negativa föreställningar om en plats per automatik anammas av alla, då platser som marginaliseras och stigmatiseras både kan fungera begränsande och stärkande (Rose 1995). Att bo på en plats som uppfattas negativt kan med andra ord framkalla motståndshandlingar och alternativa berättelser om platsens betydelse (hooks 1990). Detta är uttryck för hur människor förhandlar om sin plats i världen och sin identitet i förhållande till dominerande föreställningar om platsen i fråga. Det är här idéer om makt och motstånd blir centrala. Genom att formulera alternativa platskänslor som sätter i fråga de negativa stereotyperna kan individer skapa utrymme för motstånd och gemenskaper.

Studiens utformning

Artikeln material består av livsberättelseintervjuer genomförda inom ramen för en större studie om klassmobilitet i förhållande till plats och ras. Studiedeltagarna, åtta kvinnor och tre män födda mellan tidigt 1980-tal och sent 1990-tal, har erfarenhet av uppåtriktad klassmobilitet genom utbildning. Samtliga är uppvuxna i Sverige, i områden som brukar beskrivas som förorter.⁴ Dessa förorter ligger med ett undantag i en av Sveriges större städer. Studiedeltagarna har antingen själva eller genom minst en förälder erfarenhet av migration till Sverige. Samtliga har erfarenhet av att rasifieras på ett sätt som exkluderar dem från den svenska nationella gemenskapen, eller för att låna Katarina Mattssons terminologi: de kategoriseras inte som "obestridliga svenskar" (Mattsson 2005:152). Några av deltagarnas föräldrar har genomgått en nedåtgående klassresa efter migrationen till Sverige. Ett fåtal föräldrar har lyckats förvärva eller återvinna en medelklassposition i Sverige sedan studiedeltagarna blivit vuxna, men de flesta befinner sig fortfarande i en arbetarklassposition. Samtliga deltagare har dock inlett sin klassmobilitet från en ekonomisk och geografisk position som kan beskrivas som arbetarklass.

Deltagarna rekryterades via sociala medier, främst Facebook, där information om studien delades i större diskussionsgrupper som fokuserar på frågor om rasism och samlar personer med erfarenhet av ämnet. Inlägget spreds också av antirasistiska organisationer på Facebook och förortsorganisationer på Instagram. Information om studien delades även på mina privata sociala medier och delades vidare av personer i min bekantskapskrets på deras sociala medier. Det är därför rimligt att anta att i alla fall en viss andel av studiedeltagare är engagerade i frågor som rör rasism eller förorten. Detta kan ha påverkat deras svar och i sin tur studiens resultat, där perspektiv från

4 Begreppet förorten brukar användas för att beskriva de miljonprogramsområden som byggdes mellan år 1965 och 1974, men som jag nämnde i det föregående avsnittet används förorten i denna studie i symbolisk mening snarare än geografisk (Alinia 2006).

individer som inte är aktiva i dessa frågor kan ha saknats. Detta utgör en potentiell begränsning i studiens övergripande slutsatser. Rekrytering via sociala medier medför även etiska överväganden, särskilt kring deltagarnas konfidentialitet, då inlägg om studien var synliga för andra i grupperna. Intresserade ombads dock att kontakta mig privat snarare än att interagera offentligt. Eftersom dessa forum har över tusen medlemmar eller följare blev det ännu svårare att identifiera studiedeltagarna. Vidare har detaljer i studiedeltagarnas berättelser vid behov raderats eller ändrats för att minska risken för identifiering, men detta på ett sätt som inte påverkar analysen (Kvale & Brinkmann 2014).

Narrativ forskning, som ligger till grund för denna studie, är ett tvärvetenskapligt fält med fokus på biografiskt material och två huvudsakliga inriktningar: en som betonar narrativets form och en som fokuserar på innehållet (Lieblich, Tuval-Mashiach & Zilber 1998; Johansson 2005; Chase 2011). I denna studie ligger fokus på berättelsernas innehåll, särskilt hur erfarenheter förmedlas genom berättelser (Johansson, 2005). Berättelser spelar en central roll i konstruktionen av självet och skapandet av mening. De ska förstås som meningsskapande processer där identiteter och erfarenheter formas i relation till både den samhälleliga kontext de berättas i och den faktiska intervjusituationen. Livsberättelser bör därför inte ses som faktiska redogörelser för händelseförlopp (Johansson 2005): berättandet av en livshistoria är alltid förenat med tolkningar och val som görs både medvetet och omedvetet utifrån vad studiedeltagaren vill eller bedömer som relevant att berätta om och hur hen vill illustrera upplevelser i sitt liv. Den analytiska processen i denna studie har varit tematisk (Plummer 2001; Riessman 2008), med fokus på personliga berättelser om klassmobilitet, särskilt i förhållande till faktiska och föreställda gemenskaper. Frågor som ställdes till materialet berörde vilka typer av gemenskaper som framträder när studiedeltagarna berättade om sin klassmobilitet, vilka gemenskaper de identifierar sig med och hur dessa ges mening i förhållande till den egna klassmobiliteten. Analysen följer principerna för tematisk narrativ analys och syftar till att fånga både gemensamma drag och variationer i berättelserna.

Nedan presenteras resultatet utifrån tre teman som framkom i studiedeltagarnas klassmobilitetsnarrativ. Det första temat belyser hur familjen som faktisk gemenskap på olika sätt fungerar som plats för mobilitet och motstånd mot orättvisor i fråga om ras, klass och migration. I temat som följer därefter diskuteras betydelsen av förorten som föreställd platsgemenskap som studiedeltagarna identifierar sig med och vill "ge tillbaka" till. I det sista avsnittet diskuteras hur studiedeltagarna hanterar att de tillskrivs samhälleligt stigmatiserade föreställda gemenskaper.

Familjen som arena för mobilitet och motstånd

Trots att klassmobilitet ofta betraktas som en individualistisk strävan (Littler 2018), finns det som nämnts tidigare en växande mängd studier, framför allt inom migrationsstudier, som understryker familjens centrala roll under denna process. Inom både diasporaforskningen och svart feministisk teori betonas familjen som nyckelplats

för skapandet av identiteter, gemenskaper och motstånd mot strukturella orättvisor (hooks 1990; Brah 1996). Familjen kan förstås både i en vidare bemärkelse som en föreställd diasporagemenskap eller rasifierad gemenskap och i en snävare mening som den faktiska familjen. I denna studie framträder familjen som en faktisk gemenskap i deltagarnas berättelser om klassmobilitet, där den fungerar som en form av kamp-gemenskap (Hamann & Türkmen 2020; jfr hooks 1990). Detta begrepp betecknar faktiska gemenskaper mellan individer som förenas i gemensam kamp mot ojämlikhet och i strävan mot gemensamma mål trots att det inte förekommer någon fullständig identifikation dem emellan.

Deltagarna framhäver den faktiska familjens avgörande betydelse i deras klassmobilitetsnarrativ. De berättar om sina föräldrars kamp mot strukturella hinder, särskilt på arbetsmarknaden, och knyter sina egna utbildningsframgångar, och därmed även sin klassmobilitet, till en större berättelse om familjens erfarenheter av migration, rasism och ojämlikhet. Luna, en av studiedeltagarna, beskriver det så här:

Intervjuare: Hur kom du på att du ville plugga på universitet?

Luna: Det är den, jag kommer inte ens på det. Man har grävt den vägen åt mig. Jag tror faktiskt inte jag hade pluggat, om inte det vore för mina föräldrar.

Senare säger hon:

Luna: [J]ag hade ändå tur med att jag hade en mamma som alltid var efter mig. Jag hade en pappa du vet som ... De båda kastade sina drömmar för att jag skulle få drömma. Så de var ju alltid där bakom mig och piskade mig och "lyssna, det räcker inte med ett VG, det räcker inte med detta", du vet. Alltså du förstår. Den mentaliteten [...] Så jag hade ändå tur som hade dem som var efter mig hela tiden, vilket också skapade mål inom mig [...] Och min pappa har alltid sagt det, ända sen vi har varit små "ni två ska bli någonting högt upp i samhället." För han har ju fattat. Han har ju sett hur mycket bajs han har ätit och tänkt "det här ska inte mina barn utstå."

Citatet ger en inblick i hur familjegemenskapen har varit betydelsefull för Lunas klassmobilitet. I sammanhanget ska arbetet för att Luna ska klassmobil förstås som gemenskapens kamp mot de orättvisor som deras migration till ett rasifierat klassamhälle har inneburit. När hon beskriver grunden till sin klassmobilitet är det familjens uppostringar och kamp som står i centrum. De har inte bara behövt "kasta sina drömmar" för att hon ska kunna "drömma", utan har också levt ett liv i Sverige som en del av den rasifierade arbetarklassen, vilket Luna sammanfattar med uttrycket "ätit bajs". Detta konkretiserar hon senare i intervjun när hon talar om den exploatering och rasistiska diskriminering som hennes pappa har upplevt på arbetsmarknaden. Utbildning framstår som det huvudsakliga redskapet för att nå gemenskapens mål, och Lunas berättelse knyter tydligt an till Mirzas (2007) begrepp *educational desire* – en längtan efter utbildning som ett medel för att övervinna strukturella hinder och skapa en bättre framtid. Detta narrativ speglar liknande berättelser i Sohls (2014, 2018) studier om kvinnors klassmobilitet i Sverige, där en del av deltagarna också betonade föräldrarnas uppmuntran att studera vidare för att inte bara lämna arbetarklassen, utan

också hantera erfarenheter av rasism.

Att Luna dessutom säger att "[m]an har grävt den vägen åt [henne]" förstärker bilden av att hennes mål att bli klassmobil är sammanflätat med familjens gemensamma strävan. Detta indikerar att hon ser sin klassmobilitet som en del av ett större familjeprojekt, där familjen framträder som en gemenskap i kampen för en bättre framtid för nästa generation, snarare än en individuell prestation. Lunas berättelse exemplifierar på så vis hur klassmobilitet i detta sammanhang är ett resultat av en gemenskaps strävan, där det gemensamma målet om en bättre framtid står i centrum. I likhet med deltagarna i Shahroknis (2020) studie hoppas studiedeltagarna att de genom sin klassmobilitet ska kunna symboliskt kompensera några av de orättvisor som familjen har uthärdat och några av de uppostringar som de gjort – eller med Riyas ord "man [ska] verkligen visa sina föräldrar att, ja, men de har lyckats och man själv har lyckats".

Att studiedeltagarna har uppnått gemenskapens mål och numera tillhör medelklassen har dock inte inneburit en disidentifikation med familjens gemenskap. De har alltså gemensamma erfarenheter av rasism, vilket gör att deras identifikation med familjen kvarstår och att den senare förblir en viktig plats för styrka och gemenskap:

Riya: Det måste finnas ett forum där man kan ventilerar, ventilerar det man går igenom. För det är inte smooth sailing hela tiden. Vissa fajter måste jag ta, i egenskap av att vara färgad och kvinna och ha ett annat namn, som inte mina svenska kollegor behöver ta [...] Och då måste det finnas ett forum för mig där man kan hitta stöd i det, och där man kan pusha varandra och backa upp varandra.

Intervjuare: Så ni pratar om det i familjen?

Riya: Ja, ja, ja, mina syskon och föräldrar och så. Föräldrarna har också gått igenom ett arbetsliv. Och de har haft traditionella arbetaryrken, så de har alltid setts ned på. Och man blir så medveten om strukturer när man kommer in i det svenska arbetslivet på svenskarnas villkor, fast ändå inte riktigt. Du står på tröskeln men du släpps inte in, fast sen när du släpps in så är du ändå the outsider, så här. Så det har varit flera metaperspektiv på detta.

Även här går det att se hur familjen kan fungera som en kampgemenskap, som utifrån olika klasspositioner delar med sig av sina erfarenheter av eller "metaperspektiv" på rasism och tillsammans utvecklar strategier för att hantera dem. När Riya talar om behovet av ett forum för att ventilerar och stötta varandra, beskriver hon hur hennes familj fungerar som en sådan plats. Familjen blir därmed en viktig plats för att hantera de utmaningar rasismen innebär, särskilt i arbetslivet, en arena för politiskt medvetande och i vissa fall för motstånd.

Platsgemenskaper och att ”ge tillbaka”

En annan viktig gemenskap som blir synlig i studiedeltagarnas klassmobilitetsnarrativ är den som är knuten till förorten. Många av studiedeltagarna identifierar sig med förorten även om de flesta inte längre bor där. Förorten fungerar som ett slags ”hem” i deras kollektiva medvetande, där en gemensam känsla av tillhörighet upprätthålls trots fysisk distans (Brah 1996). För några av deltagarna, särskilt för dem som har valt att bo kvar i sina uppväxtområden, handlar denna platsgemenskap om den faktiska plats de växt upp på och som till exempel Zakarias beskriver som sin ”tillflyktsort, där [han] kan sticka och bara vara [sig] själv.” För de flesta rör det sig dock om en föreställd platsgemenskap som sträcker sig bortom den egna förorten. Trots att deltagarna blivit klassmobila och ofta flyttat från sina uppväxtområden, känner de fortfarande en stark identifikation med förorten som symbolisk plats. Detta blir tydligt i hur de ofta beskriver sig med uttryck som ”vi från (för)orten.”

Att det just handlar om en platsgemenskap, även om den är rasifierad och klassmärkt, förstärks av att deltagarna uttrycker en viss disidentifikation med rasifierade personer som inte är uppvuxna i förorten, trots att om de numera delar klassposition med dem, samtidigt som de ofta inkluderar ”ortensvenskar” i sina platsgemenskaper. Den föreställda platsgemenskapen leder även till att flera av dem, när de flyttar, söker sig till stadsdelar som liknar deras barndomsmiljöer eller som bebos av personer som likt dem har gjort en klassresa. I citatet nedan beskriver Mirjana hur hon resonerade när hon flyttade till en annan stad och bosatte sig i ett område som liknade det hon växte upp i:

Mirjana: Nej, men jag känner ju att om jag är i ett område som är jättevitt så är det inte att jag känner mig otrygg, men det är inte på samma sätt att man känner sig hemma. Det blir lite det här att man väntar på att någon ska ha fördomar eller ha förutfattade meningar. Jag har ändå haft ganska tur i att jag inte mött mycket rasism på det sättet. Men det är ju mer att man vet vad folk har för tankar, och så när man umgås med vissa personer så hör man ju så bara ”men de typerna av människorna ...” eller ”det här området ...” [...] Jag vet inte om jag skulle kunna känna samma koppling till människorna på det sättet, att jag skulle kunna känna att vi kan ha en genuin konversation och verkligen förstå varandras upplevelser. Och jag vill ändå känna att jag bor i ett område där folk ändå har liknande bakgrund som mig själv, eller det är kanske det man fastnar i, att jag vill ändå känna att jag inte är för långt ifrån människorna som omger mig.

Mirjana betonar att det avgörande när hon skulle välja område var just möjligheten att identifiera sig med människorna på platsen. Hon föreställer sig att hon skulle ha svårt att föra samtal med människor som inte förstår hennes upplevelser och därför upplevs som långt ifrån henne. Hon ser således bortom klasskillnaderna och fokuserar på de likheter som finns mellan henne själv och förortens platsbundna gemenskap. Känslor av att höra hemma på platser som liknar dem hon växt upp i ställs i kontrast till ”jät-

tevita” platser där det finns en ständig risk för om inte rasism, så i alla fall fördomar och negativa föreställningar om den platsgemenskap hon känner tillhörighet till. Trots att hon gjort en klassresa känner hon sig fortsatt som en del av denna platsgemenskap, vilket också gör att hon reagerar negativt när personer på ”jättevita” platser ger uttryck för negativa föreställningar om förorter och människorna som bor där.

Det faktum att studiedeltagarna trots sin klassmobilitet fortsatt känner en gemenskap med förorten som föreställd plats innebär också att de har en idé om att de genom sin klassmobilitet kan ”ge tillbaka” till gemenskapen. De uttrycker en uppfattning om att klassmobiliteten inte enbart ska innebära fördelar för dem som enskilda individer, utan även gynna individer som ingår i deras platsgemenskap. För en del studiedeltagare handlar det om att använda sina nuvarande eller framtida yrkeskompetenser i kombination med egna erfarenheter av att tillhöra gemenskapen för att förbättra villkoren för individer ur kollektivet, något som kommer fram i Leylas resonemang om varför hon vill arbeta som psykolog: ”Det måste finnas psykologer som är insatta även ur andra perspektiv än vetenskapen [] eftersom det är ett så stort gap. Det är en extrem efterfrågan. Folk mår dåligt. Mammor och pappor som blivit av med sina barn i gatuvåld, eller vad som helst.” Vidare återkommer flertalet studiedeltagare till att de antingen inom ramen för sitt lönearbete eller ideellt arbetar för att ge tillbaka till platsgemenskapen genom att agera förebilder med utgångspunkt i egna erfarenheter av att tillhöra den rasifierade arbetarklassen från förorten. Poängen med att agera förebilder beskrivs i huvudsak vara att inspirera andra i liknande position att bli klassmobila. Detta kommer fram i följande citat från Luna, en av de deltagare som har valt att bo kvar i området hon växte upp i. När jag frågar henne hur det kommer sig att hon genomgående i sitt arbetsliv har arbetat med ungdomar som marginaliseras i samhället svarar hon:

Luna: Jag kände igen mig i dem. Jag kände igen mig i dem jättemycket. Jag kände igen mig i det här utanförskapet. Jag hittade en gemenskap med dem, jag förstod dem [...] För att jag är från exakt samma bakgrund. Och det kommer främst utifrån att jag har sett vad jag kan göra för skillnad, bara att den här vuxna personen eller den här ... främst den här ungdomen kan kolla på mig och tänka ”om du har gjort det så kan jag göra det”. Och det är främst det som har drivit mig. För att när jag växte upp, det fanns ingen. Jag kunde inte kolla på någon och tänka ”om du har gjort det så ska jag göra det”. Jag kunde inte identifiera mig med någon. Alla lärare var svenskar eller från andra områden. Det fanns inga jag kunde identifiera mig med. Så det var skitviktigt för mig att vara den människan för de här ungdomarna, eller för de här vuxna personerna [...] Och det där började formas sen när jag började jobba med de här [ungdomarna], där blev det extra tydligt för mig. För att där, det var så här, men vi är inte bara ... vi är utsatta över hela världen, ungdomarna, de är utsatta över hela världen. Det är inte bara [förort]. Förstår du? Så det blev en passion för mig. Ungdomar i just utsatta områden.

När Luna säger att ungdomar i utsatta områden är ”utsatta över hela världen”, pekar hon på just det faktum att det rör sig om en föreställd gemenskap. Dessa gemenskaper är inte begränsade till en fysisk plats, utan sträcker sig över geografiska gränser och omfattar en större gemensam erfarenhet av kamp och utsatthet – en gemenskap som hon själv identifierar sig med. Hennes vilja att ”ge tillbaka” bygger alltså på hennes egna erfarenheter av att känna tillhörighet till denna föreställda gemenskap. När hon sedan beskriver hur hon arbetar för just denna gemenskap konkretiserar hon sitt engagemang och kopplingen till den. Hon ser sitt arbete som en fortsättning av den kamp hon själv har fört och vill se till att andra i gemenskapen inte får samma brist på förebilder. Detta illustrerar hur föreställda gemenskaper kan tjäna som en stark drivkraft för att stödja andras klassmobilitet. Hon ser sin roll som inspiratörens, där ömsesidig identifikation mellan henne och andra i gemenskapen blir ett centralt element.

Att agera representant för gemenskapen

Som avsnittet ovan visar identifierar sig studiedeltagarna med förorten som en föreställd platsgemenskap. Samtidigt har deras klassmobilitet ofta lett till att de delvis skrivs ut ur denna gemenskap av det kringliggande majoritetssamhället. Till skillnad från som lyfts fram i tidigare studier, där klassmobila personer tenderar att disidentifiera sig med sina tidigare gemenskaper och i stället försöker ”passa in” i den nya klassmiljön, vill studiedeltagarna vara goda representanter för förorten och på så sätt skapa motberättelser om förorten och dess invånare. Deras sätt att agera som goda representanter innebär att de aktivt väljer att inte distansera sig från förorten:

Yasin: Jag märker att jag har hamnat mer och mer i det här facket, den här lyckade invandraren. Så därför kanske att jag faller ännu hårdare på min bakgrund från [förort] [...] det blir lätt kanske att ”ja, men du är inte som de”. Vad då, jag är exakt som de. [...] Så för mig har det också varit ett statement, faktiskt, att säga [förort], [...] ”nej, jag kommer faktiskt från [förort], från förskolan hela vägen till gymnasiet” brukar jag säga. Att de då också kanske får en annan bild av [förort].

I citatet framgår att Yasin har nått en viss framgång, vilket har lett till att han kategoriseras som en ”lyckad invandrare”. För Yasin upplevs denna etikett som ett försök att tillskriva honom en position som ”annorlunda” eller ”inte som de andra” från förorten. I stället för att acceptera majoritetssamhällets försök att separera honom från denna grupp, insisterar han på sin identifikation med förorten. För honom är förorten inte bara den plats han kommer ifrån, utan även en central del av hans identitet, något han aktivt anammar snarare än distanserar sig ifrån. Genom att säga att han ”är exakt som de” ifrågasätter Yasin den diskurs som försöker separera klassmobila individer från förorten från dem som förblir marginaliserade.

Detta kan jämföras med Borns (2024) studie om klassmobila förortsbor, vars deltagare gärna berättar om sin förortsbakgrund. Dock gör de detta ofta för att bygga upp ett narrativ om individuella framsteg och den ”lyckade förortsbon” som har blivit

tillräckligt klassmobil för att lämna förorten. Detta skiljer sig från deltagarna i min studie, som snarare berättar om sin förortsbakgrund i syfte att förändra den dominerande bilden av förorten.

Oviljan att disidentifiera sig med förorten verkar därför också vara knuten till en önskan att skapa en motberättelse som ifrågasätter de stereotyper som ofta kopplas till förorten och dess invånare. Yasin verkar känna ett ansvar för att representera förorten på ett sätt som utmanar de negativa föreställningar som finns om dess invånare. Hans insisterande på fortsatt identifikation med förorten kan ses som ett försök att vidga förståelsen av vad det innebär att komma från förorten samt att skapa en mer nyanserad bild av denna plats i majoritetssamhällets ögon.

Sammanfattning

Som nämndes i inledningen har klassmobilitet ofta beskrivits som ett individuellt projekt där individen bryter med sin tidigare klass. Denna process beskrivs ofta leda till disidentifikation, distansering och uppbrott med individens familj och uppväxtplats. Den här studien ger dock en annan bild, och i likhet med Shahrokni (2020) har jag argumenterat för att klassmobilitet inte enbart kan förstås som en uteslutande individuell erfarenhet. I stället lyfts två centrala gemenskaper fram: den faktiska familjegemenskapen och den föreställda platsgemenskap som förorten utgör.

Studien visar på familjens centrala roll i klassmobilitetsnarrativen, där familjen fungerar som en kampgemenskap som verkar för att möjliggöra klassmobilitet och hantera erfarenheter av rasism över klassgränser. Drivkraften bakom klassmobiliteten beskrivs botten i kollektiva erfarenheter av marginalisering och ojämlikhet snarare än enbart individuell strävan efter ekonomiska fördelar och samhällelig status. Familjens uppoffringar, särskilt föräldrarnas erfarenheter av ett hårt arbetsliv, ses därför som en del av mobilitetsprocessen. Klassmobilitet uppfattas således inte som en individuell prestation utan som ett familjeprojekt, där utbildning blir ett centralt verktyg för att skapa en bättre framtid.

Därutöver framträder förorten som en central föreställd gemenskap som sträcker sig utöver den egna förorten. Studiedeltagarna beskriver hur identifikationen kvarstår även sedan de genomgått en klassresa och i många fall även flyttat därifrån. Mot bakgrund av detta ser de sin klassmobilitet som en möjlighet att "ge tillbaka" till förorten genom sina nyvunna yrkesroller och erfarenheter. De agerar som förebilder och använder sina kompetenser för att söka förbättra villkoren och möjliggöra klassmobilitet för andra med liknande bakgrund. Vidare innebär deltagarnas identifikation med förorten att de i stället för att distansera sig från sin bakgrund, som tidigare forskning ofta visat, försöker utmana stereotyper och skapa mer nyanserade bilder av förorten i majoritetssamhällets ögon.

Även om denna studie fokuserar på de kollektiva aspekterna av klassmobilitet, med tonvikt på identifikation och gemenskap, bör det påpekas att det inte handlar om någon okomplicerad samhörighet. En möjlig fråga är också huruvida det är möjligt att förändra rådande strukturella förhållanden genom att "ge tillbaka" och försöka möjlig-

göra klassmobilitet för andra. Slutsatsen är dock att klassmobilitet inte kan beskrivas ur ett strikt individcentrerat perspektiv, utan måste sättas in i ett större sammanhang som inbegriper migration, rumslig ojämlikhet och rasism.

Sammanfattningsvis vill jag att återkoppla till den politiska diskurs som beskrevs i inledningen, enligt vilken klassmobila personer med förorts- och migrationsbakgrund bör bryta med de gemenskaper som familjen och förorten utgör. Denna stigmatiserande diskurs ser inte bara dessa gemenskaper som ett hinder för klassmobilitet, utan bygger även på logiken att det enda sättet att bli framgångsrik och integrerad är att bli klassmässigt och geografiskt mobil. Detta i sin tur antyder att det är något fel på individers utgångspunkter, som bara kan lösas genom att man lämnar dem bakom sig. I denna studie framkommer dock en annan berättelse, som ifrågasätter idén om klassmobilitet som uppbrott och aidentifikation. Även om det finns en risk för romantisering, ger denna motberättelse en alternativ bild av klassmobilitet som ett sätt att konstruera värdefulla lokala identiteter, där förankringen i familj och förort upprätthålls. Detta bekräftar tidigare studier som visat att kollektiva gemenskaper utöver klass, faktiska eller föreställda, kan skapa starka och viktiga identifikationspunkter, något som komplicerar bilden av klassmobilitet som en fråga om uppbrott och distans.

Referenser

- Alinia, M. (2006) "Invandraren, förorten och maktens rumsliga förankring. Berättelser om vardagsrasism", 63–90 i SOU 2006:73, *Den segregande integrationen. Om social sammanhållning och dess hinder*. Stockholm: Kulturdepartementet.
- Amin, S., I. Lindberg & M. Dahlstedt (2002) *Det slutna folkhemmet. Om etniska klyftor och blågul självbild*. Stockholm: Agora.
- Anderson, B. (1992 [1983]) *Den föreställda gemenskapen. Reflexioner kring nationalisms ursprung och spridning*. Göteborg: Daidalos.
- Basit, T. N. (2012) "'My parents have stressed that since I was a kid.' Young minority ethnic British citizens and the phenomenon of aspirational capital", *Education, Citizenship and Social Justice* 7 (2):129–143. <https://doi.org/10.1177/1746197912440857>
- Bengtsson, M. (2012) "Utanförskapet och underklassen", *Fronesis* 40–41:177–189.
- Bertaux, D. & P. Thompson (1997) *Pathways to social class. A qualitative approach to social mobility*. Oxford: Clarendon Press.
- Bettie, J. (2002) "Exceptions to the rule. Upwardly mobile white and Mexican American high school girls", *Gender and Society* 16 (3):403–422. <https://doi.org/10.1177/0891243202016003008>
- Born, A. M. (2024) "The price of the ticket revised. Family members' experiences of upward social mobility", *The Sociological Review* 7 (2):394–411. <https://doi.org/10.1177/00380261231167748>
- Bourdieu, P. (2010) *Distinction. A social critique of the judgement of taste*. London: Routledge.
- Bourdieu, P. (2012) "Vad är en social klass?", *Fronesis* 40–41:117–135.
- Brah, A. (1996) *Cartographies of diaspora. Contesting identities*. London: Routledge.
- Broström, L. (2018) *Medelklassens förändrade maktposition. Deklasseringen av lärare, poliser och sjuksköterskor, samt nya klasskonflikter inom medelklassen*. Stockholm: Katalys.
- Brown, P., D. Reay & C. Vincent (2013) "Education and social mobility", *British Journal of Sociology of Education* 34 (5–6):637–643. <https://doi.org/10.1080/01425692.2013.826414>
- Bunar, N. & O. Sernhede (2013) *Skolan och ojämlikhetens urbana geografi. Om skolan, staden och valfriheten*. Göteborg: Daidalos.
- Chase, S. E. (2011) "Narrative inquiry. Still a field in the making", 421–434 i N. K. Denzin & Y. S. Lincoln (red.) *The SAGE handbook of qualitative research*. Thousand Oaks: SAGE.
- Cole, E. R. & S. R. Omari (2003) "Race, class and the dilemmas of upward mobility for African Americans", *Journal of Social Issues* 59 (4):785–802. <https://doi.org/10.1046/j.0022-4537.2003.00090.x>
- Collins, P. H. & S. Bilge (2016) *Intersectionality*. Cambridge: Polity.
- Dahlstedt, M. (2007) "I val(o)frihetens spår. Segregation, differentiering och två decennier av skolreformer", *Pedagogisk forskning i Sverige* 12 (1):20–38.
- Dahlstedt, M. (2009) *Aktiveringens politik. Demokrati och medborgarskap för ett nytt millenium*. Malmö: Liber.

- Erikson, R. & J. H. Goldthorpe (1992) *The constant flux. A study of class mobility in industrial societies*. Oxford: Clarendon.
- Faber, S. T. & H. P. Nielsen (2015) *Remapping gender, place and mobility. Global confluences and local particularities in Nordic peripheries*. Farnham, Surrey: Ashgate.
- Farrugia, D. (2015) "The mobility imperative for rural youth. The structural, symbolic and non-representational dimensions of rural youth mobilities", *Journal of Youth Studies* 19 (6):836–851. <https://doi.org/10.1080/13676261.2015.1112886>
- Farrugia, D. & B. E. Wood (2017) "Youth and spatiality. Towards interdisciplinarity in youth studies", *Young* 25 (3):209–218. <https://doi.org/10.1177/1103308817712036>
- Friedman, S. (2013) "The price of the ticket. Rethinking the experience of social mobility", *Sociology* 48 (2):352–368. <https://doi.org/10.1177/0038038513490355>
- Friedman, S. (2016) "Habitus clivé and the emotional imprint of social mobility", *The Sociological Review* 64 (1):129–147. <https://doi.org/10.1111/1467-954x.12280>
- Gándara, P. C. (1995) *Over the ivy walls. The educational mobility of low-income Chicanos*. Albany: State University of New York Press.
- Giddens, A. (1999 [1991]). *Modernitet och självidentitet. Självet och samhället i den senmoderna epoken*. Göteborg: Daidalos.
- Goldthorpe, J. H. (1987) *Social mobility and class structure in modern Britain*. Oxford: Clarendon.
- Granfield, R. (1991) "Making it by faking it. Working-class students in an elite academic environment", *Journal of Contemporary Ethnography* 20 (3):331–351. <https://doi.org/10.1177/089124191020003005>
- Hagelskamp, C., C. Suárez-Orozco & D. Hughes (2010) "Migrating to opportunities. How family migration motivations shape academic trajectories among newcomer immigrant youth", *Journal of Social Issues* 66 (4):717–739. <https://doi.org/10.1111/j.1540-4560.2010.01672.x>
- Hall, S. (1996) "Who needs 'identity'?", 1–18 i S. Hall & P. Du Gay (red.) *Questions of cultural identity*. London: Sage.
- Hall, S. (1999) "Kulturell identitet och diaspora", 231–244 i C. Eriksson, M. E. Baaz & H. Thörn (red.) *Globaliseringens kulturer*. Nora: Nya Doxa.
- Hamann, U. & C. Türkmen (2020) "Communities of struggle. The making of a protest movement around housing, migration and racism beyond identity politics in Berlin", *Territory, Politics, Governance* 8 (4):515–531. <https://doi.org/10.1080/21622671.2020.1719191>
- Higginbotham, E. & L. Weber (1992) "Moving up with kin and community. Upward social mobility for black and white women", *Gender and Society* 6 (3):416–440.
- hooks, b. (1990) *Yearning. Race, gender, and cultural politics*. Boston, Massachusetts: South End Press.
- Jenkins, R. (2014) *Social identity*. New York: Routledge.
- Johansson, A. (2005) *Narrativ teori och metod. Med livsberättelsen i fokus*. Lund: Studentlitteratur.
- Jones, S. J. (2003) "Complex subjectivities. Class, ethnicity, and race in women's nar-

- ratives of upward mobility”, *Journal of Social Issues* 59 (4):803–820. <https://doi.org/10.1046/j.0022-4537.2003.00091.x>
- Kristersson, U. (2018) ”Ulf Kristerssons tal på Järvaveckan”, <https://www.youtube.com/watch?v=XXwt28VrGBQ> (hämtningsdatum 20 oktober 2023)
- Kvale, S & S. Brinkmann (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Lawler, S. (1999) ”Getting out and getting away. Women’s narratives of class mobility”, *Feminist Review* 63 (1):3–24. <https://doi.org/10.1080/014177899339036>
- Lawler, S. & G. Payne (2018) *Social mobility for the 21st century. Everyone a winner?* London: Routledge.
- Lehmann, W. (2009) ”Becoming middle class. How working-class university students draw and transgress moral class boundaries”, *Sociology* 43 (4):631–647. <https://doi.org/10.1177/0038038509105412>
- Lieblich, A., R. Tuval-Mashiach, R & T. Zilber (1998) *Narrative research. Reading, analysis, and interpretation*. Thousand Oaks, California: Sage.
- Littler, J. (2018) *Against meritocracy. Culture, power and myths of mobility*. Abingdon, Oxon: Routledge.
- Loury, G. C., T. Modood & S. M. Teles (2005) *Ethnicity, social mobility and public policy. Comparing the US and UK*. New York: Cambridge University Press.
- Lundström, C. (2007) *Svenska latinas. ras, klass och kön i svenskhetens geografi*. Göteborg: Makadam.
- Massey, D. (1994) *Space, place and gender*. Oxford: Polity Press.
- Mattsson, K. (2005) ”Diskrimineringsens andra ansikte. Svenskhet och ’det vita västerländska’”, 139–158 i P. de los Reyes & M. Kamali (red.) *Bortom vi och dom. Teoretiska reflektioner om makt, integration och strukturell diskriminering*. Stockholm: Fritzes offentliga publikationer.
- Mirza, H. S. (2007) ”Race, gender and educational desire”, *Race Ethnicity and Education* 9 (2):137–158. <https://doi.org/10.1080/13613320600696623>
- Molina, I. (2007) ”Intersektionella rumsligheter”, *Kvinnovetenskaplig tidskrift* (3):7–21.
- Oso, L. & L. Suárez-Grimalt (2017) ”Migration and intergenerational strategies for social mobility. Theoretical and methodological challenges”, *Migraciones* 42:19–41. <https://doi.org/mig.i42.y2017.002>
- Paulgaard, G. (2008) ”Re-centering periphery. Negotiating identities in time and space”, 49–60 i J. O. Bærenholdt & B. Granås (red.) *Mobility and place. Enacting Northern European peripheries*. Aldershot: Ashgate.
- Plummer, K. (2001) *Documents of life 2. An invitation to a critical humanism*. London: SAGE.
- Portes, A. & P. Fernández-Kelly (2008) ”No margin for error. Educational and occupational achievement among disadvantaged children of immigrants”, *The Annals of the American Academy of Political and Social Science* 620 (1):12–36. <https://doi.org/10.1177/0002716208322577>
- Reay, D., G. Crozier & J. Clayton (2010) ”’Fitting in’ or ‘standing out’? Working-class students in UK higher education”, *British Educational Research Journal* 36

- (1):107–124. <https://doi.org/10.1080/01411920902878925>
- Reay, D., G. Crozier, & J. Clayton (2009) "Strangers in paradise?", *Sociology* 43 (6):1103–1121. <https://doi.org/10.1177/0038038509345700>
- Riessman, C. K. (2008) *Narrative methods for the human sciences*. London: SAGE.
- Rollock, N. (2014) "Race, class and the harmony of dispositions", *Sociology* 48 (3):445–451. <https://doi.org/10.1177/0038038514521716>
- Rose, G. (1995) "Place and identity. A sense of place", 87–132 i D. Massey & P. Jess (red.) *The shape of the world. Explorations in human geography*. Oxford: Oxford University Press
- Sennett, R. & J. Cobb (1977) *The hidden injuries of class*. Cambridge: Cambridge U.P.
- Shahrokni, S. (2020) *Higher education and social mobility in France*. New York: Routledge.
- Sixtensson, J. (2018) *Härifrån till framtiden. Om gränslinjer, aktörskap och motstånd i tjejers vardagsliv*. Malmö: Malmö Universitet, Fakulteten för hälsa och samhälle.
- Sohl, L. (2011) "Kön, klass, plats och svenskhet. Klassreseberättelser i dagens Sverige", 39–61 i P. de los Reyes (red.) *Vad händer med jämställdheten? Nedslag i jämställdhetens synfält*. Uppsala: Uppsala universitet.
- Sohl, L. (2014) *Att veta sin klass. Kvinnors uppgående klassresor i Sverige*. Stockholm: Atlas Akademi.
- Sohl, L. (2018) "'To become upwardly mobile you have to be a Swede.' Women's upward class mobility in the neo-liberal Swedish welfare state context", 93–104 i S. Lawler & G. Payne (red.) *Social mobility for the 21st century*. London: Routledge.
- Sohl, L. & I. Molina (2012) "Möjligheten som blivit nödvändighet. Den uppgående klassresans ideologiska funktion", *Fronesis* 40–41:166–167.
- Suarez-Orozco, M. M. (1987) "'Becoming somebody.' Central American immigrants in U.S. inner-city schools", *Anthropology and Education Quarterly* 18 (4):287–299. <https://doi.org/10.1525/aeq.1987.18.4.04x0020t>
- Therborn, G. (2018) *Kapitalet, överheten och alla vi andra. Klassamhället i Sverige – det rådande och det kommande*. Lund: Arkiv förlag.
- Thålin, M. (2007) "Överutbildning i Sverige. Utveckling och konsekvenser", 70–89 i J. Olofsson (red.) *Utbildningsvägen – vart leder den? Om ungdomar, utbildning och försörjning*. Stockholm: SNS förlag.
- Torres, K. (2009) "'Culture shock.' Black students account for their distinctiveness at an elite college", *Ethnic and Racial Studies* 32 (5):883–905. <https://doi.org/10.1080/01419870701710914>
- Trondman, M. (1994) *Bilden av en klassresa. Sexton arbetarklassbarn på väg till och i högskolan*. Stockholm: Carlsson.
- Valizadeh, C. (2023) "Vi som bor här – vi vet!" *En platssociologisk studie om ungas sociala organisering, identiteter och tillhörigheter i ett miljonprogramsområde*. Växjö: Linnéuniversitetet.
- Vallejo, J. A. (2012) "Socially mobile Mexican Americans and the minority culture of mobility", *American Behavioral Scientist* 56 (5):666–681. <https://doi.org/10.1177/0002764211433807>

- Vincent, C., S. Ball, N. Rollock & D. Gillborn (2013) "Three generations of racism. Black middle-class children and schooling", *British Journal of Sociology of Education* 34 (5–6):929–946. <https://doi.org/10.1080/01425692.2013.816032>
- Wacquant, L. (2007) "Territorial stigmatization in the age of advanced marginality", *Thesis Eleven* 91(1): 66–77. <https://doi.org/10.1177/0725513607082003>
- Wennerström, U.-B. (2003) *Den kvinnliga klassresan*. Göteborg: Sociologiska institutionen.
- Yuval-Davis, N. (2006) "Intersectionality and feminist politics", *European Journal of Women's Studies* 13 (3):193–209. <https://doi.org/10.1177/1350506806065752>
- Ålund, A., C.-U. Schierup & A. Neergaard (2017) *Reimagining the nation. Essays on twenty-first-century Sweden*. Frankfurt am Main: Peter Lang.

Författarpresentation

Shifte Mosalli är doktorand i sociologi vid Institutionen för humaniora och samhällsvetenskap vid Mittuniversitetet. Hennes forskningsintressen kretsar kring makt, plats, rasifiering och klass, med särskilt fokus på hur dessa frågor samverkar i erfarenheter av klassmobilitet.

Kontakt: shifte.mosalli@miun.se